

Eggert

Austurstræti lðandi mannlíf var í miðborg Reykjavíkur í gær. Ung snót í blómlegri kápu og bleikum kuldaskóm gæddi sér á þjóðarréttinum, pylsu í brauði.

Teikniborð samfélagsverkfræðinga og teknokrata

Eftir Óla Björn Kárason

„Það er jafnaðvelt að blekkja sjálfan sig án þess að taka eftir því og það er erfitt að blekkja aðra svo þeir komist ekki að því.“

Francois de la Rochefoucauld

Peir segjast vera frjálslýndir, umburðar lýndir og ekki síst þess vegna vísýnni en aðrir. En í öllu sínu umburðar lýndi virðast margir þeirra hafa litla eða enga þolinmæði fyrir öðrum skoðunum. Í nafni frjálslýndis er leitað á náðir samfélagsverkfræðinnar og stjórnlýndis. Í vísýni eru boðaðar tófralausnir.

Góðhjartaðir stjórnmálamenn hafa alltaf verið tilbúnir til þess að beita ríkisvaldinu – setja lög og reglur – til að leysa vandamál sem þeir telja að séu til staðar. Í góðmennsku sinni eru þeir sannfærðir um nauðsyn þess að hafa vit fyrir samborgurum sínum, sem vita ekki hvað þeim er fyrir bestu.

Velviljaðir stjórnmálamenn, sem sveipa sig skikkju frjálslýndis, eru tilbúnir til þess að ganga gegn einföldum lögmálum hagfræðinnar og beita til þess ríkisvaldinu. Peir berjast gegn því að „frumskógarlögmál“ markaðarins fái að ráða. Þess vegna vilja þeir t.d. setja þak á húsaleigu og skýrar reglur um verðhækkun. Tilgangurinn er göfugur; að verja hag leigjenda. Afleiðingin verður hins vegar verri en vandinn sem glímt er við. Framboð dregst saman – íbúðum sem boðnar eru til leigu

Óli Björn Kárason

fækkar, neðanjarðarhagkerfi verður til og staða leigjenda versnar. Lögmál hagfræðinnar verða ekki tekin úr sambandi af stjórnmálamönnum frekar en þyngdarlögmálið.

Peir sem benda á að skortur og svartamarkaður séu afleiðing hafta og reglugerðum hafa komið í veg fyrir að eðlilega verðmyndun á leigumarkaði. Þeir segja eða nýfrjálshyggjumenn sem standa vörð um „frumskógarlögmál“ markaðarins. Og guð forði nokkrum frá því að benda á að vandinn á húsnaðismarkaði sé að stórum hluta búinn til af stjórnmálamönnum sjálfum sem með lóðaskorti og reglugerðum hafa komið í veg fyrir að eðlilega verðmyndun á leigumarkaði.

Úr jafnvægi vegna efasemda

Góðhjartaðir stjórnmálamenn eru gjarnir á að tala hátt og snjallt um eigið frjálslýndi og umburðar lýndi. En þegar upp er staðið eru þeir í raun aðeins teknokratar – samfélagsverkfræðingar sem eru sannfærðir um að hægt sé að leysa flest viðfangsefni þjóðar við skrifborðið, í töflureikni og reiknilíkönum. Teikniborð teknokratans er allt samfélagið. Í huga samfélagsverkfræðingsins er honum ekkert mannlegt óviðkomandi. Vandamál, raunveruleg og huglæg, eru hans ær og kýr. Stjórnlýndi er honum í blóð borið.

Fátt kemur samfélagsverkfræðingum meira úr jafnvægi en efasemdir um að vandi sem þeir hafa dregið upp á teikniborð sín, sé til

staðar eða hann sé jafn mikill og þeir hafa sannfærst um. Nýlegt dæmi um þetta er launamisrétti kynjanna og umræða um nauðsyn þess að lögbjunga fyrirtæki til jafnlaunavottunar.

Einar Steingrímsson, stærðfræði- prófessor við Strathclyde-háskóla í Skotlandi, heldur því fram að engin áreiðanleg gögn sýni fram á að kynbundinn launamunur sé til staðar á Íslandi. „Allar kannanir stéttarfélaganna sem ég hef séð síðustu árin eru algjörlega marklausar,“ sagði Einar í samtali við mbl.is. Helgi Tómasson, prófessor í tölfraði við Háskóla Íslands, benti á í viðtali við Morgunblaðið að skýringin á því að óútskýrðan launamun væri að finna í rannsóknunum á launum kynjanna, væri að alltaf væri verið að gera sömu villuna:

„Það er ekki verið að margendurtaka rannsóknir, það er verið að margendurtaka sömu vitleysuna.“

Þessum efasemdum Einars og Helga er svarað með þjósti. Kristín Ástgeirsdóttir, framkvæmdastýra Jafnréttisstofu, vísar til þess að Evrópusambandið hafi komið sér saman um ákveðna aðferðarfræði:

„Vita þessir spekingar, þeir Einar og Helgi, meira en þessir hagfræðingar og tölfraðingar sem hafa komið sér saman um þessa aðferðarfræði?“

Þannig er gagnrýnendurnir afgreiddir af samfélagsverkfræðingunum. Efnisleg umræða er þeim lítt að skapi. Andstæðum sjónarmiðum og skoðunum er mætt með tilraunum til að gera lítið úr einstaklingum, skiptir engu hvort um er að ræða viðurkennda fræðimenn eða stjórnmálamenn.

Hér verður það látið liggja á milli hluta hve öfugsnúið það er að boða

» Í huga samfélagsverkfræðingsins er honum ekkert mannlegt óviðkomandi. Vandamál, raunveruleg og huglæg, eru hans ær og kýr. Stjórnlýndi er í blóðinu.

aukin afskipti ríkisins í nafni frjálslýndis og leggja íþyngjandi kvaðir á fyrirtæki til að leysa vanda og misrétti, sem enginn veit hversu mikið er í raun eða hvort það er fyrir hendi.

Lögin skýr

Stjórnaðarkrá dugur ekki velviljuðum stjórnmálamönnum en í 65. grein segir að allir „skulu vera jafnir fyrir lögum“ og að konur og karlar „skulu njóta jafns réttar í hvívetna“. Skýr ákvæði laga jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, virðast gagnslítill í höndum samfélagsverkfræðinganna. „Konum og körlum er starfa hjá sama atvinnurekanda skulu greidd jöfn laun og skulu njóta sömu kjara fyrir sömu eða jafnverðmæt störf,“ segir meðal annars í 19. grein laganna og í 25. grein segir að atvinnurekendum sé „óheimilt að mismuna konum og körlum í launum og öðrum kjörum á grundvelli kyns“. Í sömu grein segir einnig:

„Ef leiddar eru líkur að því að kona og karl sem starfa hjá sama atvinnurekanda njóti mismunandi launakjara fyrir sömu eða jafnverðmæt störf skal atvinnurekandi sýna fram á, ef um launamun er að ræða, að munurinn skýrist af öðrum þáttum en kyni.“

Í 31. grein sömu laga segir:

„Sá sem af ásettu ráði eða vanrækslu brýtur gegn lögum þessum er skaðabótaskyldur samkvæmt almennum reglum. Enn fremur má dæma hlutaðeigandi til að greiða þeim sem misgert er við, auk bóta fyrir fjártjón ef því er að skipta, bætur vegna miskna.“

Brot gegn lögum og reglugerðum geta samkvæmt 31. grein „varðað sektum nema þyngri refsing liggji við samkvæmt öðrum lögum,“ en þar segir einnig að með „mál er varða brot á lögum þessum eða reglugerðum settum samkvæmt þeim fer að hætta [laga um meðferð sakamála]“.

Það er Jafnréttisstofa sem skal hafa eftirlit með framkvæmd laganna og er stofnunum, fyrirtækjum og félagsamtökum skylt að veita henni hvers konar almennar upplýsingar sem nauðsynlegar eru starfsemi hennar. Jafnréttisstofa hefur heimild til að beita dagsektum ef umbeðnar upplýsingar eru ekki veittar.

Verkfærin eru því til staðar til að berjast gegn misrétti á vinnumarkaði. Stjórnaðarkrá og lög eru skýr. En í hugarheimi samfélagsverkfræðinganna dugur það ekki til. Nauðsynlegt er að hafa endaskipti á hlutunum og láta hina „kaldlyndu“ atvinnurekendum sanna með lögbjungaðri jafnlaunavottun að farið sé að lögum og stjórnaðarkrá.

Hvar næst verður borið niður þegar þess er krafist að einstaklingar og fyrirtæki sanni að farið sé að lögum, veit ekki sá er hér skrifar. Reglum réttarríkisins verður hins vegar reynt að fórna á fleiri sviðum.

Höfundur er þingmaður Sjálfstæðisflokksins.